

Literatura:

- MACHOVÁ, Z. (2004): K sedemdesiatke prof. RNDr. Michala Zaťka, CSc. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica* č. 45, s. 3–12.
- ZAŤKO, M. (1959): Geomorfologické pomery v oblasti Dubová – Častá – Doľany v strednej časti Malých Karpát. *Acta Geologica et Geographica Universitatis Comenianae, Geographica*, č. 1, s. 49–84.
- ZAŤKO, M. (1961): Príspevok ku geomorfológii Furkotskej, Suchej a Važeckej doliny v západnej časti Vysokých Tatier. *Geografický časopis*, 13, č. 4, s. 271–295.
- ZAŤKO, M. (1962): Geomorfologické pomery s prihliadnutím ku geológii kvartéru. In: Buday, T., Cambel, B., Maheľ, M. a kol. (eds.): *Vysvetlivky k prehľadnej geologickej mape ČSSR 1:200 000, M-33-XXXVI, M-33-XXXV Bratislava–Wien. Ústredný ústav geologický, Bratislava*, s. 192–203.
- ZAŤKO, M. (1968): Niektoré otázky geografie podzemných vôd Slovenska. *Acta Geologica et Geographica Univeritatis Comenianae, Geographica*, č. 7, 120 s.
- ZAŤKO, M. (1975): Výskyt a režim podzemných vôd v nive Hrona na Podunajskej nížine. *Geografický časopis*, 27, č. 1, s. 76–86.
- ZAŤKO, M. (1980): Príspevok k teplote vody povrchových tokov niektorých pohorí SSR. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, č. 18, s. 3–11.
- ZAŤKO, M. (1984): Hydrosferická zložka fyzickogeografickej sféry. In: *Zemepis pre 1. ročník gymnázia. SPN, Bratislava*, s. 50–68.
- ZAŤKO, M. (1991): K problematike klasifikácie povrchových tokov s aplikáciou na povrchové toky Slovenska. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, č. 31, s. 211–216.
- ZAŤKO, M., red. (2002): IV. Prvotná krajinná štruktúra. In: *Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo ŽP SR a Slovenská agentúra životného prostredia, Bratislava a Banská Bystrica*, s. 73–123, 326–327, 334–335.
- ZAŤKO, M., ŠIMO, E. (1980): Typy režimu odtoku na území SSR. In: *Atlas SSR. SAV a SÚGK, Bratislava*.
- ZAŤKO, M., ŠIMO, E. (2002): Typy režimu odtoku. In: *Atlas krajiny Slovenskej republiky. Ministerstvo ŽP SR a Slovenská agentúra životného prostredia, Bratislava a Banská Bystrica*, s. 103.

Životní jubileum Břetislava Balatky

RNDr. Břetislav Balatka, CSc. dosáhl osmdesáti let životní dráhy 11. 1. 2011. Rozmanité toky odborného a osobního života Břetislava Balatky jsou jemně vetkány do české krajiny a výsledky jeho přírodovědeckých výzkumů jsou nesporně klasickou součástí intelektuálního bohatství střeoevropské geografie. Podrobnému životopisu a odbornému zaměření Břetislava Balatky byl věnován článek Václava Příbyla publikovaný při příležitosti jubilentových sedmdesátin (Příbyl 2001). Z tohoto důvodu uvádíme v tomto příspěvku pouze stručné životopisné údaje Břetislava Balatky a poté zdůrazníme zejména jeho hlavní výzkumné aktivity a publikované výsledky v uplynulém desetiletí.

Břetislav Balatka se narodil 11. 1. 1931 v Benešově u Semil, vystudoval s významným reálné gymnázium v Plané u Mariánských Lázní (1950) a pregraduální studium na Geologicko-geografické (Přírodovědecké) fakultě Univerzity Karlovy v Praze dokončil v roce 1954. Poté se stal vědeckým aspirantem na Geologicko-geografické sekci Československé akademie věd, kde byl jeho školitelem pan profesor RNDr. Josef Kunský, DrSc., člen korespondent ČSAV. Od

roku 1957 Břetislav Balatka působil v Kabinetu pro geomorfologii pro ČSAV a v roce 1963 se stal vědeckým pracovníkem Geografického ústavu ČSAV. Vědecké hodnosti kandidáta geografických věd (CSc.) dosáhl v roce 1963 a v roce 1966 získal titul doktora přírodních věd (RNDr.) na Univerzitě Karlově v Praze. V roce 1993 se Břetislav Balatka stal vedoucím vědeckým pracovníkem katedry fyzické geografie a geokologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde působí dodnes jako její emeritní člen.

Geografickým oborům se tedy Břetislav Balatka věnuje více než 55 let a jeho první citované výzkumné práce byly publikovány v letech 1956–1958. Soubisy publikací Břetislava Balatky zahrnují přes 30 knižních prací, více než 70 původních odborných článků, kolem 20 tematických map a 80 výzkumných zpráv (srv. seznam publikací v biografickém článku Příbyla (2001) a přehledný soupis dalších prací pro další období 2001–2010 v příloze tohoto sdělení), více než 100 populárně naučných prací a desítky referátových příspěvků či nepublikovaných studií.

V uplynulých deseti letech se Břetislav Balatka zaměřil zejména na rozpracování vybraných tematických okruhů, které jsou aktuální v mezinárodním kontextu rozvoje geomorfologie a fyzické geografie. Pokračoval tedy ve výzkumech říčních teras a vývoje údolí vodních toků v Čechách, ve studiu metodologických a morfogenetických aspektů regionálního geomorfologického mapování. Dále se zaměřil na morfostrukturní a klimato-morfogenetický vývoj specifických typů reliéfu Českého masivu v mladším kenozoiku. Rozsáhlé odborné zkušenosti s výzkumem geomorfologických, klimatických a hydrologických procesů a jevů a také s tematikou ochrany přírody a přírodních ohrožení umožnily Břetislavu Balatkovi prohloubit a aktualizovat řešení obtížných regionálně geomorfologických problémů ve vztahu k současnému mezinárodnímu stratigrafickému systému kvartéru.

Zásadní výzkumnou prací Břetislava Balatky bylo v nedávné době dokončení podrobného členění reliéfu Čech v textové a mapové podobě v měřítku 1:500 000 (Balatka, Kalvoda 2006a, b), včetně stanovení morfografických a genetických typů reliéfu. Katastrofické povodně v Česku byly pro Břetislava Balatku jedním z impulzů pro pokračování rozsáhlých výzkumů říčních akumulčních teras ve střední Evropě. Byly zpracovány terasové systémy a vývoj údolí Sázavy a Želivky (např. Balatka, Štěpančíková 2006; Balatka 2007; Balatka, Kalvoda 2010a, b), včetně paralelizace se systémy říčních teras Vltavy a Labe (Balatka, Kalvoda 2008, 2010c) a jejich začlenění do mezinárodního kvartérního stratigrafického systému (Balatka, Gibbard, Kalvoda 2010a, b). V současné době Břetislav Balatka pokračuje ve výzkumech západočeského terasového systému ve vztahu k vývoji údolí Ohře, jehož hlavní etapy jsou spojeny jak s rozsáhlými změnami klimato-morfogenetických podmínek, tak s tektonickou aktivitou v mladším kenozoiku.

V uplynulém desetiletí Břetislav Balatka věnoval podstatnou pozornost také vedení bakalářských a magisterských prací studentů a práci člena zkušebních komisí státních závěrečných zkoušek magisterského a doktorského studia geografických oborů na PřF UK v Praze. Významná je i jeho popularizační činnost zaměřená na publikace pro širší veřejnost (např. Balatka 2003b, 2004b, 2006a, b, 2009; Rubín a kol. 2003, 2004), a to zejména o fyzické geografii Česka.

Břetislav Balatka a jeho spolupracovníci (zejména PhDr. Jaroslav Sládek, CSc. a RNDr. Jaroslava Loučková, CSc.) jsou významnými badatelskými

osobnostmi české fyzické geografie a geomorfologie, jejichž vynikající odborná práce se nemohla „zásluhou“ neblahé (přesněji řečeno tragické) historie české společnosti v letech 1948–1989 svobodně uplatňovat v mezinárodním vědeckém kontextu, a tedy ani systematicky podílet na řešení a korelacích geografických témat v širším evropském prostoru. Obětavé zaujetí Břetislava Balatky pro výzkumnou a pedagogickou práci je spojeno s vytříbenou intuicí pro vystižení podstatných rysů sledovaných přírodních procesů a s tvůrčí schopností integrace analytických i komplexních přístupů k řešeným geografickým tématům. Pro tyto vzácné vlastnosti a navíc pro obdivuhodnou pečlivost, skromnost a velmi laskavý přístup ke kolegům a studentům se stal Břetislav Balatka pro současnou i nastupující generaci českých geografů velkým vzorem a příkladem ušlechtilého člověka a badatele.

Publikace Břetislava Balatky v období 2001–2010:

(Poznámka: Podrobný soupis publikací Břetislava Balatky z let 1956–2001 je uveden v příloze článku PRIBYL, V. (2001): Břetislav Balatka, Seventy-Years Old. *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, XXXVI, 2, s. 5–18.)

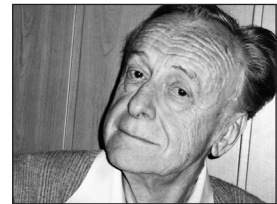
- BALATKA, B., PRIBYL, V. (2000, vyšlo 2003): Morphostructural analysis and geomorphological development of the Nedvědička River Valley near Pernštejn. *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, XXXV, Supplementum, s. 211–224.
- BALATKA, B. (2003a): Podrobné geomorfologické členění reliéfu Čech. In: Engel, Z., Kalvoda, J. (eds.): Výzkumné centrum dynamiky Země. VÚGTK, PřF UK v Praze, Praha, s. 4–8.
- BALATKA, B. (2003b): CHKO Český ráj, CHKO Jizerské hory. In: Rubín, J. a kol.: Navštivte... Národní parky a chráněné krajinné oblasti. Olympia, Praha, s. 66–67, 87–97, 105–113.
- BALATKA, B. (2004a): Typologické členění reliéfu severovýchodních Čech. Geomorfologický sborník, 3, Česká asociace geomorfologů, PřF UK v Praze, Výzkumné centrum dynamiky Země, Praha, s. 8–9.
- BALATKA, B. (2004b): Úvod. Geomorfologická charakteristika. In: Zahradnický, J., Mackovčín, P. (eds.): Plzeňsko a Karlovarsko. Chráněná území ČR, XI. AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha, s. 9–12, 23–39.
- BALATKA, B. (2001a, vyšlo 2005): Remembering RNDr. Jaroslava Loučková, CSc. (at the occasion of the 75th anniversary of birth). *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, XXXVI, č. 2, Praha, s. 19–22.
- BALATKA, B. (2001b, vyšlo 2005): Remembering PhDr. Jaroslav Sládek, CSc. (at the occasion of the 75th anniversary of birth). *Acta Universitatis Carolinae, Geographica* XXXVI, č. 2, Praha, s. 23–28.
- BALATKA, B. (2006a): Nejvyšší horské oblasti (Balatka, Rubín, s. 41–55), Dosud nespoutané vodní toky (s. 90–98), Hluboká údolí, soutěsky a kaňony (s. 108–119), Pískovcová skalní města (s. 151–159). In: Rubín, J. (ed.) a kol.: Přírodní klenoty České republiky. Academia, Praha, 318 s.
- BALATKA, B. (2006b): In: Demek, J., Mackovčín, P. (eds.): Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. II. vydání. AOPK ČR, Brno, 582 s.
- BALATKA, B., KALVODA, J. (2006a): Geomorfologické členění reliéfu Čech. Kartografie Praha, Praha, 79 s., 3 mapy 1:500 000.
- BALATKA, B., KALVODA, J. (2006b): Geomorphological regionalization of the relief of Bohemia, Czech Republic. *Geomorphology and Earth System Science*. British Geomorphological Research Group, Loughborough, s. 21.
- BALATKA, B., ŠTĚPANIČKOVÁ, P. (2006): Terrace system of the middle and lower Sázava River. *Geomorphologia Slovaca*, 6, č. 1, s. 69–81.
- BALATKA, B. (2007): River terraces and the Sázava Valley evolution. In: Goudie, A. S., Kalvoda, J. (eds.): *Geomorphological Variations*. P3K, Praha, s. 361–386.
- BALATKA, B., KALVODA, J. (2008): Evolution of the Quaternary river terraces related to the uplift of the central part of the Bohemian Massif. *Geografie*, 113, č. 3, s. 205–222.

- BALATKA, B. (2009): Horopis Jizerských hor (s. 258–266), Geomorfologické poměry Jizerských hor (s V. Pilousem, s. 267–296). In: Karpaš, R. a kol.: Jizerské hory. O mapách, kamení a vodě. RK, Liberec, 576 s.
- BALATKA, B., RUBÍN, J., a kol. (2009): Údolí, soutěsky a kaňony v Čechách, na Moravě, ve Slezsku. Olympia, Praha, 224 s.
- BALATKA, B., KALVODA, J. (2010a): Kvartérní terasy řeky Želivky. Geografie, 115, č. 2, s. 113–130.
- BALATKA, B., KALVODA, J. (2010b): Vývoj akumulčních teras řeky Želivky v kvartéru. Sborník příspěvků XXII. Sjezdu ČGS, Ostrava 2010, s. 49–54.
- BALATKA, B., KALVODA, J. (2010c): Vývoj údolí Sázavy v mladším kenozoiku. Edice Geographica. ČGS, Praha, 198 s.
- BALATKA, B., GIBBARD, P., KALVODA, J. (2010a): Morphostratigraphy of the Sázava river terraces in the Bohemian Massif. Acta Universitatis Carolinae, Geographica, XLV, 1–2, s. 3–34.
- BALATKA, B., GIBBARD, P., KALVODA, J. (2010b): Evolution of the Sázava valley in the Bohemian Massif. Geomorphologia Slovaca et Bohemica, AV SR, 10, č. 1, s. 55–76.
- RUBÍN, J. a kol. (2003): Navštivte... Národní parky a chráněné krajinné oblasti. Olympia, Praha, 208 s.
- RUBÍN, J. a kol. (2004): Navštivte... Přírodní památky, rezervace a parky. Olympia, Praha, 192 s.

Jan Kalvoda

RNDr. Jiří Hruška, CSc. osmdesátníkem

Od července letošního roku je RNDr. Jiří Hruška, CSc., člen České geografické společnosti osmdesátníkem. Rodák z Hlinska studoval na Univerzitě Karlově v Praze, absolvoval na Přírodovědecké fakultě na katedře geografie.

Když v 60. letech minulého století začal pracovat v Geofondu Praha, nastupovala éra počítačů. Jiří Hruška rychle poznal, že budou v budoucnu nezbytným prostředkem racionalizace nejen výpočetních prací, ale uplatní se také při zpracování a vyhledávání rychle rostoucího objemu informací v oblasti geologie. Již v roce 1976 připravil Geofond Praha pod jeho vedením experiment aplikace automatizovaného informačního systému GIPSY na podnět Rady VTEI (Vědecko-technické a ekonomické informace). Výsledkem bylo vydávání signálního bibliografického periodika s rejstříky. Současně byl vyvinut systém ASTI pro zpracování informací v Geofondu a v celém resortu Českého geologického úřadu. Posléze byl v roce 1977 ustaven GEOINFORM – mezinárodní odvětvový systém vědecko-technických informací v geologii. Geofond byl pověřen funkcí hlavního orgánu, který koordinoval a metodicky řídil tento systém. V čele s čínorodým, pro věc zapáleným J. Hruškou pracovala skupina informačních specialistů na metodických materiálech pro budoucí činnost GEOINFORM. V sedmi členských státech se zapojilo do této práce 24 specialistů.

Aby byla možná vzájemná výměna počítačově zpracovávaných dokumentografických i faktografických informací, bylo třeba vytvořit jednotný informační jazyk – tezaurus, který by sjednotil obsah i formu ukládaných dat. Koordinátorem byl Geofond Praha pod vedením J. Hrušky. V té době fungoval v Evropě jediný automatizovaný systém geologických informací v BRGM (Národní